

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 17.3.2010
KOM(2010)101 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Sprievodné opatrenia týkajúce sa banánov: podpora trvalo udržateľného prispôsobenia sa krajin AKT, ktoré sú hlavnými vývozcami banánov, novým obchodným podmienkam

Banány¹ sú kľúčové pre živobytie miliónov ľudí a sú hlavným zdrojom príjmu z vývozu pre mnohé rozvojové krajiny². Pre niektoré z týchto štátov je produkcia banánov určených na vývoz do Európskej únie (EÚ) významnou hospodárskou činnosťou s multiplikačnými vplyvmi na zvyšok hospodárstva.

Africké, karibské a tichomorské (AKT) krajiny vyvážajúce banány tradične využívajú preferenčný prístup na trh EÚ. Preferencie, ktoré využívajú krajiny AKT, boli spochybnené ďalšími členmi Svetovej obchodnej organizácie (WTO) a odvolací orgán WTO opakovane rozhodol proti spoločnej organizácii trhu Európskej únie. Naposledy, v decembri 2008, tento orgán stanovil, že EÚ musí svoju colnú sadzbu na banány stanoviť nanovo.

V decembri 2009 EÚ uzavrela dohodu o banánoch s krajinami Latinskej Ameriky, ktoré vyvážajú banány, v ktorej je stanovený harmonogram znižovania sadzieb podľa doložky najvyšších výhod EÚ pre banány. Colné sadzby podľa doložky najvyšších výhod sa v priebehu siedmich až deviatich rokov znížia zo súčasných 176 EUR za tonu na 114 EUR za tonu.

Krajiny AKT, ktoré vyvážajú banány, budú aj naďalej využívať bezcolný a bezkvótový prístup na trh EÚ. Avšak v dôsledku meniacich sa obchodných dojednaní, najmä liberalizácie doložky najvyšších výhod v rámci WTO, bude znižovanie preferenčného rozpätia pre krajiny AKT, ktoré vyvážajú banány, prebiehať rýchlejšie, ako sa pôvodne očakávalo. Na túto výzvu bude potrebné vhodne reagovať.

Európska komisia sa zaviazala pomáhať krajinám AKT pri prispôbovaní sa účinkom zmien v dovoznom režime EÚ. Začlenenie všetkých rozvojových krajín do mnohostranného obchodného systému a globálnej ekonomiky je jedným z hlavných cieľov EÚ v oblasti rozvoja. Európska komisia preto navrhuje podporiť krajiny AKT, ktoré sú hlavnými vývozcami banánov, s cieľom pomôcť im reagovať na výzvy, ktorým budú čeliť pri zavedení sprievodných opatrení týkajúcich sa banánov. Tieto opatrenia budú trvať najviac štyri roky (2010 – 2013), ako sa navrhuje, a bude na ne vyčlenený rozpočet vo výške 190 miliónov EUR. Komisia spolu s rozpočtovým orgánom preskúma možnosť navýšenia tejto sumy o 10 miliónov EUR za predpokladu, že budú v rámci ročného rozpočtového postupu k dispozícii príslušné prostriedky.

1. KONTEXT

1.1. Obchodný režim EÚ

Krajiny AKT vyvážajúce banány tradične využívajú preferenčný prístup na trh EÚ. Táto situácia bola spochybňovaná ďalšími krajinami v rámci Všeobecnej dohody o clách a obchode

¹ V tomto oznámení sa pod pojmom „banány“ rozumejú banány, s ktorými sa obchoduje na medzinárodnej úrovni a na ktoré sa vzťahuje kód kombinovanej nomenklatúry WTO KN 08030019. Rôzne druhy banánov vrátane banánov plantajnov predstavujú základnú komoditu, ktorá často významne prispieva k potravinovej bezpečnosti domácností. V prípade dezertných banánov, ktoré sa bežne konzumujú na európskom trhu, t. j. odroda Cavendish, ide o najviac obchodované ovocie na medzinárodnej úrovni.

² V roku 2004 položilo oznámenie „o reťazoch poľnohospodárskych komodít, závislosti a chudobe – návrh akčného plánu EÚ“ (KOM(2004)89 z februára 2004) základ pre obnovené pôsobenie EÚ v oblasti poľnohospodárskych komodít v rozvojových krajinách a stanovilo strategické smery spolupráce.

(GATT) ako aj v rámci mechanizmu urovnávania sporov WTO od vytvorenia spoločnej organizácie trhu s banánmi v roku 1993.

Po niekoľkých sporoch v rámci WTO a následných reformách obchodného režimu ES s banánmi Európske spoločenstvo zaviedlo dňa 1. januára 2006 režim založený výlučne na clách s uplatneným clom vo výške 176 EUR za tonu, a to v kombinácii s kvótou oslobodenou od cla v objeme 775 000 ton v prípade banánov pochádzajúcich z krajín AKT. Túto situáciu však krajiny s doložkou najvyšších výhod nepovažovali za uspokojivú a odvolací orgán WTO rozhodol, naposledy v decembri 2008, proti spoločnej organizácii trhu ES.

Medzinárodné obchodné rokovania a prebiehajúci spor v rámci WTO si preto vyžiadali, aby EÚ znížila svoju colnú sadzbu podľa doložky najvyšších výhod pod súčasnú úroveň 176 EUR za tonu dovezených banánov. V decembri 2009 EÚ uzavrela po zdĺhavých a náročných rokovaníach dohodu o banánoch s krajinami Latinskej Ameriky, ktoré vyvážajú banány, v ktorej je stanovený harmonogram znižovania sadzieb podľa doložky najvyšších výhod EÚ pre banány.

Táto dohoda urovnáva všetky nevyriešené spory v rámci WTO a stanovuje, že sa colná sadzba podľa doložky najvyšších výhod v priebehu siedmich až deviatich rokov zníži zo súčasných 176 EUR za tonu na 114 EUR za tonu. Krajiny AKT budú aj naďalej využívať bezcolný a bezkvótový prístup na trh EÚ, ktorý bude od januára 2008 poskytnutý v rámci dohôd o hospodárskom partnerstve medzi regiónmi AKT a EÚ.

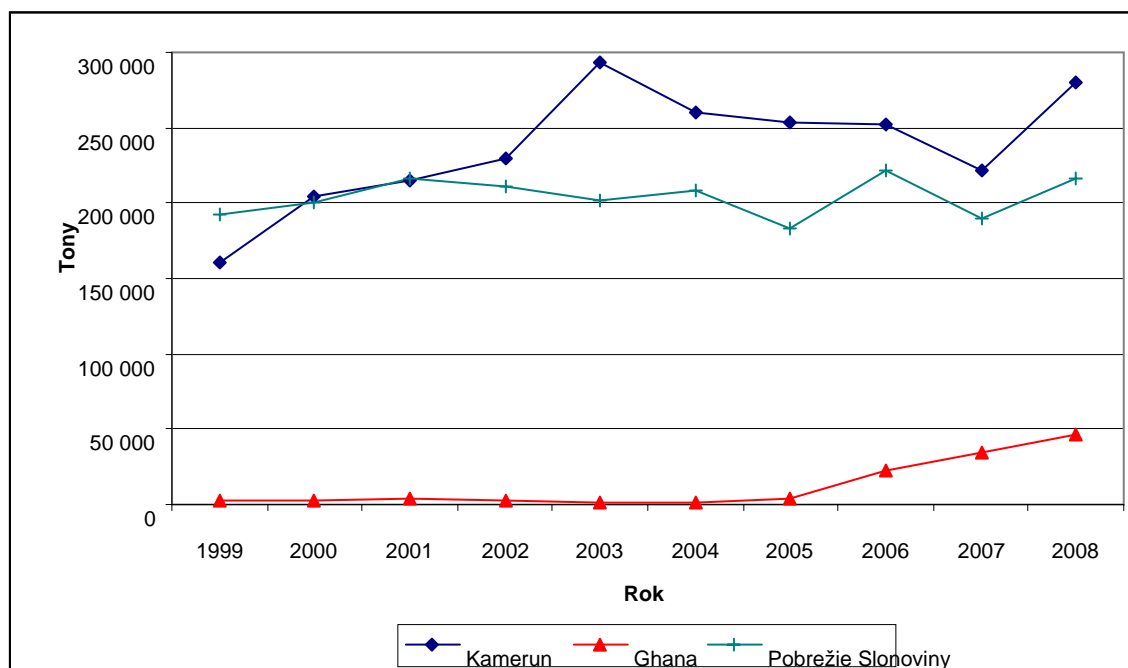
Zmena colného režimu EÚ znamená zníženie preferenčného rozpätia pre krajiny AKT. Na pomoc krajinám AKT, ktoré dodávajú banány, Európska komisia navrhuje pri ich procese prispôsobovania sa zaviesť sprievodné opatrenia špecifické pre jednotlivé krajiny AKT, ktoré sú hlavnými vývozcami banánov. Tieto opatrenia budú vychádzať z adaptačných procesov, ktoré boli zavedené v rámci osobitného systému pomoci a osobitného rámca pomoci pre tradičných AKT dodávateľov banánov (pozri oddiel 1.3).

1.2. Obchod s banánmi medzi krajinami AKT a EÚ

Počas desaťročia od roku 1999 sa z desiatich krajín AKT stali hlavní vývozcovia banánov, pričom každá z týchto krajín každoročne dodáva do EÚ v priemere viac ako 10 000 ton banánov (príloha 1). V Afrike to je Kamerun, Pobrežie Slonoviny a Ghana. V karibskej oblasti to je Belize, Dominika, Dominikánska republika, Jamajka, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny a Surinam. Grafy 1 a 2 zobrazujú dovozy ES z týchto krajín v období 1999 a 2008.

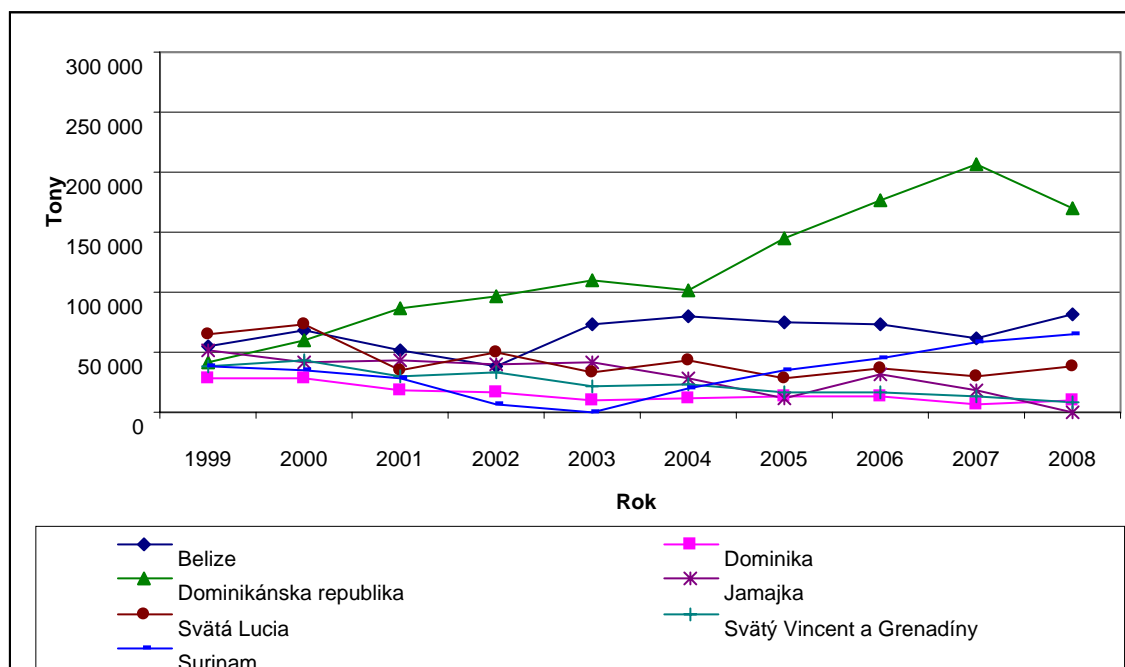
Za posledných desať rokov dodávalo z času na čas banány do EÚ ďalších dvadsať krajín AKT. Išlo však o zanedbateľné objemy, s ročným priemerom menej ako 40 ton na krajinu.

Graf 1: Dovozy EÚ z afrických krajín, ktoré sú hlavnými dodávateľmi banánov, v období 1999 – 2008

Zdroj: Comext, Eurostat, 2009

Graf 2: Dovozy EÚ z karibských krajín, ktoré sú hlavnými dodávateľmi banánov, v období 1999 – 2008

Zdroj: Comext, Eurostat, 2009

1.3. Programy podpory v minulosti

EÚ rozšírila v minulosti pomoc na odvetvie produkcie banánov v krajinách AKT financovaním:

- osobitného systému pomoci³ v rokoch 1994 až 1999 a
- osobitného rámca pomoci⁴ v rokoch 1999 až 2008.

Oba programy podporovali proces prispôsobovania sa krajín AKT patriacim k tradičným vývozom banánov⁵, zmenám v trhovom režime ES pre banány a pravdepodobným zmenám v colných sadzbách. Tieto programy konkrétne pomohli prijímajúcim krajinám:

- produkovať banány konkurencieschopnejším spôsobom a/alebo
- diverzifikovať ich hospodárstva rozvojom ďalších odvetví tak, aby sa znížila ich závislosť od produkcie banánov.

Výsledky boli vo všeobecnosti pozitívne, avšak určité výzvy pretrvávajú, najmä v krajinách, v ktorých bola diverzifikácia prioritou⁶. Štyri krajiny – Kapverdy, Grenada, Madagaskar a Somálsko – postupne svoje vývozy do EÚ znížili a nakoniec ukončili. Dve krajiny AKT, ktoré nie sú tradičnými dodávateľmi banánov, Dominikánska republika a Ghana, využili svoj preferenčný prístup na trh EÚ a v posledných rokoch sa stali krajinami vyvážajúcimi banány, a preto sa na ne nevzťahovala pomoc v rámci osobitného systému pomoci alebo osobitného rámca pomoci.

2. NOVÉ SPRIEVODNÉ OPATRENIA TÝKAJÚCE SA BANÁNOV

2.1. Ciele, príjemcovia a intervenčné oblasti

Európska komisia navrhuje podporiť prostredníctvom sprievodných opatrení týkajúcich sa banánov prispôbienie sa novým colným sadzbám podľa doložky najvyšších výhod v prípade desiatich krajín AKT, ktoré za posledných desať rokov dodávali do EÚ v priemere viac ako 10 000 ton banánov: Belize, Kamerun, Pobrežie Slonoviny, Dominika, Dominikánska republika, Ghana, Jamajka, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny a Surinam.

Sprievodné opatrenia týkajúce sa banánov prispievajú k naplneniu cieľov v oblasti spolupráce EÚ s krajinami AKT: znižovanie miery chudoby, podpora trvalo udržateľného rastu a zabezpečovanie hladkého začleňovania príslušných krajín do svetového hospodárstva. Tieto opatrenia podporia proces prispôsobovania sa v krajinách AKT, ktoré vyvážajú banány, pričom budú zohľadňovať vlastné politiky a adaptačné stratégie týchto krajín. Budú sa zameriavať najmä na tri ciele:

³ Nariadenie Rady (ES) č. 2686/94 z 31. októbra 1994.

⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 856/1999 z 22. apríla 1999 a nariadenie Komisie (ES) č. 1609/1999.

⁵ Belize, Kamerun, Kapverdy, Pobrežie Slonoviny, Dominika, Jamajka, Madagaskar, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Somálsko a Surinam.

⁶ Pozri „Dvojročná správa týkajúca sa osobitného rámca pomoci pre tradičných dodávateľov banánov z krajín AKT“ KOM(2010)xxxx).

- (a) *Posilnenie konkurencieschopnosti odvetvia.* Podpora zlepšenia konkurencieschopnosti vývozcov banánov v krajinách, v ktorých majú producenti dobré vyhliadky na prispôsobenie sa dlhodobému vývoju v medzinárodnom obchode.
- (b) *Podpora hospodárskej diverzifikácie.* Pomoc oblastiam, ktoré sú v súčasnosti závislé od vývozu banánov, aby dokázali generovať príjem iným spôsobom, čo povedie k zníženiu ich zraniteľnosti, a to bez ohľadu, či nový zdroj príjmu bude dopĺňať alebo nahrádzať príjem z vývozu banánov.
- (c) *Prekonávanie širšieho vplyvu prispôsobovania sa na oblasť zamestnania, vzdelávania a zdravotnej starostlivosti, využívania pôdy a životného prostredia.* Zníženie colných sadzieb bude mať pravdepodobne vplyv v krajinách AKT na sociálnu oblasť, oblasť životného prostredia a hospodárstva, najmä ak sa odvetvie produkcie banánov znižuje. Adaptačné stratégie by mohli tieto vplyvy riešiť a pomoc zo strany EÚ by mala tomu napomáhať.

Potreby na prispôsobenie sa jednotlivých prijímajúcich krajín budú značne rozdielne v závislosti od významu odvetvia produkcie banánov v ich hospodárstvach, od ich objemu vývozu do EÚ a ich schopnosti prispôbiť sa. Dodatočne vynaloženým úsilím si môžu niektoré krajiny zachovať konkurencieschopnosť aj na menej chránenom trhu, zatiaľčo iné budú musieť hľadať iné riešenie. Opatrenia by preto mali byť špecifické pre jednotlivé krajiny a začlenené v rámci ich širších stratégií v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja.

2.2. Modality vykonávania

Stratégie určené pre konkrétne krajiny pomôžu týmto krajinám prispôbiť sa novým trhovým podmienkam a budú usmerňovať poskytovanie pomoci EÚ, pričom sa zabezpečí vhodnosť a účinnosť sprievodných opatrení týkajúcich sa banánov. Každá krajina by mala navrhnúť alebo, v prípade, že už existuje, aktualizovať svoju špecifickú národnú stratégiu prispôsobovania sa pre odvetvie produkcie banánov spolu s príslušnými zúčastnenými stranami v súlade so svojimi širšími politikami a rozvojovými stratégiami v oblasti poľnohospodárstva, životného prostredia a zamestnania. Tieto stratégie by prípadne mali zahŕňať skúsenosti a výsledky z programov na podporu odvetvia produkcie banánov z minulosti a mali by sa zakladať na ďalších posúdeniach vyhliadok z hľadiska nových obchodných dojednaní. Na základe týchto národných stratégií prispôsobovania sa bude prijatá viacročná podporná stratégia EÚ, ktorá bude v súlade s programami EÚ na podporu jednotlivých krajín. Tieto stratégie sa ďalej preskúmajú s cieľom zistiť, či je potrebné vypracovať strategické posúdenie vplyvu na životné prostredie.

PRÍLOHA 1: DOVOZY EÚ Z AKT KRAJÍN, KTORÉ SÚ HLAVNÝMI A TRADIČNÝMI DODÁVATEĽMI BANÁNOV, V TONÁCH V OBDOBÍ 1999 – 2008

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Priemer 1999 – 2008
Belize	55,650	68,558	51,609	38,178	73,806	80,292	74,189	73,207	62,357	82,146	65,999
Kamerun	160,638	204,978	215,455	229,913	293,091	260,056	252,912	252,702	221,821	279,530	237,110
Kapverdy	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pobrežie Slonoviny	192,522	200,163	216,699	210,788	202,034	208,948	183,752	221,791	189,438	216,583	204,272
Dominika	27,583	27,713	17,516	17,467	10,472	12,167	12,814	13,298	7,291	10,281	15,660
Dominikánska republika	42,217	59,807	85,886	97,331	109,434	101,337	144,683	176,757	206,362	170,464	119,428
Ghana	2,526	2,972	3,345	3,201	928	1,788	4,207	22,404	34,134	45,951	12,146
Grenada	621	784	591	557	448	406	0	0	0	0	341
Jamajka	51,635	40,941	42,958	40,600	41,775	28,660	11,654	31,863	18,371	40	30,850
Keňa	19	10	1	3	1	0	0	0	0	1	4
Madagaskar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svätá Lucia	65,532	72,566	34,727	49,313	32,520	42,872	28,243	36,726	30,456	38,512	43,147
Svätý Vincent a Grenadíny	37,910	42,923	30,829	32,520	20,911	23,962	15,893	17,239	13,792	8,975	24,495
Surinam	39,029	34,234	28,720	6,548	0	19,387	35,258	45,119	58,788	65,812	33,290
Tanzánia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Comext, Eurostat, 2009